

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-78>

УДК 006:65.018

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ СЕРТИФІКАЦІЇ, СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ В СУЧАСНИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАХ

FUNCTIONAL SIGNIFICANCE OF PRODUCT CERTIFICATION, STANDARDIZATION AND QUALITY MANAGEMENT IN MODERN BUSINESS PROCESSES

Вербівська Людмила Василівна

доктор економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2768-9157>

Verbivska Liudmyla

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

У статті розглянуто особливості впливу ринкової конкуренції на забезпечення високої якості продукції як ключового завданням для сучасного бізнесу. Досліджено роль сертифікації, стандартизації та управління якістю продукції в сучасних бізнес-процесах. Визначено, що сертифікація є важливим інструментом для підтвердження якості продукції, яка дозволяє підприємствам довести, що їхні товари або послуги відповідають встановленим стандартам і вимогам, що підвищує довіру споживачів і сприяє загальному зростанню обсягів продажів. Доведено, що стандартизація, у свою чергу, визначає загальні вимоги до продукції, які повинні дотримуватися усіма виробниками, що присутні на ринку, оскільки це спрощує процеси виробництва, робить їх більш ефективними і зменшує ризик виробничих помилок. Розглянуто вплив стандартизації на загальне спрощення процесу сертифікації, яке пов'язане з тим, що більшість сертифікаційних організацій використовують стандарти як основу для своєї роботи.

Ключові слова: сертифікація, стандартизація, управління якістю, управління виробництвом, бізнес-процеси.

The article examines the peculiarities of the impact of market competition on ensuring high product quality as a key task for modern business. The role of certification, standardization and product quality management in modern business processes is studied. It was determined that certification is an important tool for confirming the quality of products, which allows enterprises to prove that their goods or services meet established standards and requirements, which increases consumer confidence and contributes to the overall growth of sales. It has been proven that standardization, in turn, defines general requirements for products that must be followed by all manufacturers present on the market, as it simplifies production processes, makes them more efficient and reduces the risk of production errors. The impact of standardization on the general simplification of the certification process is considered, due to the fact that most certification organizations use standards as a basis for their work. It was determined that quality management is a systematic approach to ensuring high product quality at all stages of production and includes such stages as planning, control and continuous improvement of business processes, which makes it possible to achieve stable quality and satisfy consumer needs. The relationship between certification, standardization and quality management is considered in the context of the practical experience of companies that successfully use these approaches to ensure the improvement of the quality of their products and competitiveness on the market. The key role and irreplaceability of certification, standardization and product quality management in modern business processes is defined. It is proven that they help enterprises to ensure the high quality of their products, to increase the trust of consumers and to increase the level of their own profitability. Certification, standardization and quality management of products are said to increase safety and reduce risks for consumers, which is particularly important in industries where safety is a critical factor, such as the food industry, medicine, aerospace, etc. It has been determined that ensuring compliance with relevant safety standards and norms can prevent accidents and improve the efficiency of an enterprise's business processes.

Key words: certification, standardization, quality management, production management, business processes.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, що характеризуються глобалізацією ринку та зростанням конкуренції, досягнення високого рівня якості продукції стає стратегічно важливим завданням для бізнесу. Однак, існують численні виклики і проблеми, пов'язані з реалізацією цієї мети. По-перше, існує проблема неоднорідності стандартів і вимог щодо якості на різних ринках та в різних країнах, що ускладнює міжнародну торгівлю та глобальну інтеграцію бізнесів. По-друге, суб'єкти господарювання повинні ефективно впроваджувати системи управління якістю, але це може бути викликом через високі витрати та необхідність залучення висококваліфікованого персоналу. По-третє, сертифікація продукції може бути складним і тривалим процесом, що може призвести до затримок у випуску продукції на ринок і втрати конкурентоспроможності. Тому забезпечення ефективності сучасних бізнес-процесів передбачає необхідність вирішення проблем, пов'язаних з роллю сертифікації, стандартизації та управління якістю продукції.

В даному аспекті однією із найбільш значущих проблем є необхідність постійного оновлення та адаптації стандартів і вимог до якості під впливом інтенсивного розвитку технологій та змін в уподобаннях споживачів. Це створює суттєві виклики для підприємств, оскільки вони повинні бути готові до негайного впровадження нових стандартів і виробничих процесів. Крім того, існують ще проблемні питання у сфері забезпечення ефективності систем управління якістю та необхідності їх постійної оцінки та покращення.

Таким чином, можна стверджувати, що проблема дослідження оптимального використання сертифікацію, стандартизації та управління якістю підприємствами для забезпечення належного рівня їх конкурентоспроможності набуває особливої актуальності в умовах сучасного бізнес-середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль сертифікації, стандартизації та управління якістю продукції в сучасних бізнес-процесах є тематикою активного наукового обговорення і дослідження у різних галузях. При цьому ключові економічні аспекти вивчення даної теми передбачають необхідність ідентифікації наявних прогалин в поточних наукових напрацюваннях.

Особливого значення в даному аспекті набуває дослідження Т. О. Шматковської, пов'язане вивченню ролі стандартиза-

ції в сучасному управлінні якістю, у якому висвітлюється важливість стандартизації як інструмента управління якістю продукції. Визначається, що стандарти допомагають підприємствам створювати єдиний бізнес-код і загальні вимоги щодо якості, що полегшує міжнародну торгівлю і підвищує довіру споживачів до продукції [6; 7].

Важливо також відзначити роботу Ю. О. Чалюк, присвячену вивченню ролі сертифікації у покращенні якості продукції, у якому визначається що сертифікація може стати інструментом для підтвердження високої якості продукції та цим справляти вплив на споживачів. Особлива увага при цьому звертається на важливість вибору відповідних сертифікаційних організацій та стандартів для конкретної галузі [4; 5].

Також необхідно виділити дослідження М. І. Дзямулича, котре присвячене управлінню якістю як інструменту оптимізації бізнес-процесів, у якому виділяється управління якістю як ключовий чинник у досягненні конкурентної переваги підприємства. При цьому розглядаються специфічні принципи управління якістю, включаючи цикл PDCA (Plan-Do-Check-Act), та підкреслюється важливість постійного вдосконалення бізнес-процесів [2; 3].

Важливим для практичної управлінської діяльності в також дослідження Л. Литвина, орієнтоване на вивчення інтегрованих систем менеджменту, у якому вивчаються можливості та виклики інтеграції систем сертифікації, стандартизації та управління якістю. Автором визначено переваги цього підходу, такі як зменшення витрат і покращення ефективності, але також зазначено об'єктивну необхідність ретельної підготовки і розробки власної стратегії [8].

Крім того, варто звернути увагу на дослідження А. О. Бояра щодо сертифікації продукції в промисловості, в якому досліджується роль сертифікації в промисловому виробництві, зокрема, в тих його галузях, де якість і безпека є критичними аспектами. При цьому визначено різні види сертифікації та їх вплив на стандарти якості готової продукції [8].

Загалом, сучасні дослідження підтверджують важливість розуміння та ефективного використання сертифікації, стандартизації та управління якістю в сучасних бізнес-процесах. Проте існує потреба подальшого вдосконалення існуючих напрацювань у даній сфері з метою розв'язання складних завдань, пов'язаних з забезпеченням якості та конку-

рентоспроможності підприємств у глобальному ринковому середовищі.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі сертифікації, стандартизації та управління якістю у сучасних бізнес-процесах для визначення взаємозв'язку між цими підходами, ідентифікації їх впливу на конкурентоспроможність, а також дослідження ключових аспектів, які допоможуть підприємствам покращити якість продукції та ефективність виробничих процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіка сучасних бізнес-процесів полягає в тому, що все більш важливу роль у забезпеченні їх ефективності відіграють такі важливі складові, як сертифікація, стандартизація та управління якістю продукції, що виступають основою для забезпечення конкурентоспроможності підприємств. При цьому сертифікація дозволяє виробнику підтвердити, що продукція відповідає встановленим стандартам і вимогам, чим підвищується рівень довіри споживачів і формуються сприятливі умови доступу до нових ринків. Стандартизація, у свою чергу, створює єдиний бізнес-код та формує загальні вимоги до якості кінцевого продукту, що суттєво полегшує міжнародну торгівлю та сприяє ефективному розвитку цілих галузей економіки. У свою чергу, управління якістю продукції забезпечує систематичне покращення виробничих процесів, зменшуючи обсяг ресурсів, необхідних для виробництва продукції та усуваючи помилки персоналу, наслідком чого є загальне зниження витрат та підвищення якості кінцевого продукту. При цьому у випадках комплексного застосування дані підходи формують міцний стратегічний фундамент для забезпечення високого рівня якості виробленої продукції, а також формують основу для успішної конкуренції таких суб'єктів господарювання на глобальному ринку.

Необхідно зазначити, що сертифікація безпосередньо впливає на успішність бізнес-процесів підприємства, вирізняючи його на ринку та забезпечуючи довіру споживачів до його продукції. Сам процес сертифікації дозволяє підтвердити, що продукція або послуги відповідають встановленим стандартам і вимогам, що й формує безпосередню конкурентну перевагу для такого продукту. Крім того, сертифікація виступає у якості підтвердження якості та безпеки продукції, що є надзвичайно важливим для споживачів, які в умовах висококонкурентного ринку стають усе більш обізнаними та вибагливими стосовно

своїх вимог до товарів та послуг. Крім того, сертифікація також відкриває для підприємств доступ до нових ринків, де деякі стандарти є обов'язковими і їх дотримання автоматично розширює можливості для розвитку та зростання рівня прибутковості суб'єкта господарювання. В цілому, сертифікація в даний час виступає важливим інструментом для забезпечення успішності бізнес-процесів, збільшення довіри споживачів та загального підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

У свою чергу, стандартизація також має безпосередній вплив на бізнес-процеси підприємства шляхом створення єдиних вимог до якості продукції. Цей процес сприяє оптимізації та уніфікації виробничих процесів, що призводить до зменшення витрат на виробництво та загалом сприяє підвищенню ефективності функціонування суб'єкта господарювання. Також стандартизація суттєво спрощує для виробників взаємодію з постачальниками та споживачами, оскільки всі сторони працюють за одними і тими ж правилами. З іншого боку, стандартизація впливає і на споживачів, які можуть бути впевнені в тому, що бажана продукція відповідає встановленим нормам і вимогам, що підвищує їх довіру і попит на товари такого підприємства. Загалом, стандартизація забезпечує ефективну оптимізацію бізнес-процесів, сприяє зниженню ризиків і підвищенню якості продукції, внаслідок чого зростає її ринкова конкурентоспроможність.

Ще однією важливою складовою успішності сучасних бізнес-процесів виступає управління якістю, що є невід'ємним елементом управлінської діяльності на підприємстві. В загальному управління якістю орієнтоване на систематичне покращення якості продукції та послуг підприємства шляхом створення ефективних систем та процедур. Воно включає в себе визначення стандартів якості, формування стратегій і планів виробництва продукції, моніторинг якості на кожному його етапі, а також постійне аналізування даних і здійснення корекційних заходів. Також варто зазначити, що управління якістю спрямоване на виявлення та усунення можливих недоліків у виробничій системі, що допомагає підвищувати ефективність функціонування підприємства [1]. Воно також створює умови для безперервного вдосконалення бізнес-процесів для зростання конкурентоспроможності підприємства та задоволенню потреб споживачів. Тому застосування управління якістю в сучасних бізнес-процесах виступає важливим

фактором формування довгострокової стійкості підприємства на ринку.

Сертифікація, стандартизація та управління якістю є взаємопов'язаними і взаємодоповнюючими процесами у бізнес-процесах підприємства. Зокрема, стандартизація визначає загальні норми і вимоги до якості продукції чи послуг, а сертифікація використовує ці стандарти як вихідну точку, проводячи оцінку та підтвердження відповідності продукції чи послуг встановленим вимогам. У свою чергу, управління якістю створює систему внутрішнього контролю і покращення, яка допомагає досягти та підтримувати високу якість продукції, відповідаючи встановленим стандартам. Таким чином, інтеграція зазначених процесів дозволяє підприємствам не лише відповідати вимогам ринку, але й досягати оптимальних результатів у плані ефективності виробництва, витрат і задоволення потреб споживачів.

Отже, комбінація підходів, за якої сертифікація підтверджує відповідність стандартам, а управління якістю базується на дотриманні цих стандартів шляхом їх обов'язкової сертифікації (рис. 1), створює надійний фундамент для успіху підприємства в сучасних умовах глобального бізнес-середовища.

Як бачимо, стандартизація ефективно впливає на загальне спрощення процесу сертифікації шляхом створення єдиного набору норм і вимог до якості, які визнаються як на внутрішньому, так і на глобальному ринку. При цьому за наявності стандартів, які широко прийняті та дотримуються у всіх галузях, сертифікаційні органи можуть використовувати такі стандарти у якості основи для оцінки відповідності продукції чи послуг визначеним вимогам. Це полегшує і прискорює сам процес сертифікації, оскільки зменшує неоднорідність та необхідність формування індивідуальних критеріїв для кожного продукту чи послуги. Крім того, стандартизація сприяє зменшенню вартості сертифікації, оскільки вона дозволяє сертифікаційним органам працювати більш ефективно і скористатися загальноприйнятими стандартами як вихідними точками. Такий підхід не лише спрощує та раціоналізує процес сертифікації, але й запобігає потенційним флуктуаціям в системі управління якістю, що сприяє як швидкому введенню продукції на ринок, так і покращенню загального рівня якості та безпеки товарів і послуг.

Таким чином, можна стверджувати, що підвищення ефективності управління якістю

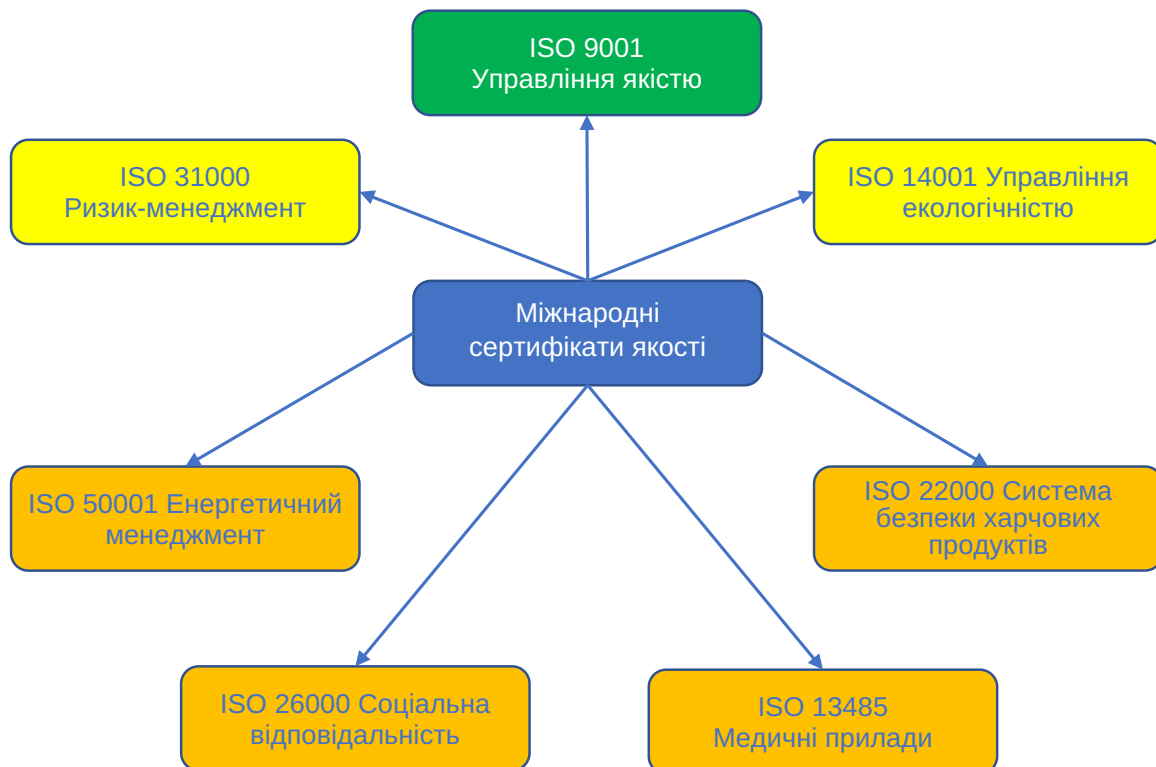

Рис. 1. Міжнародні стандарти сертифікатів якості, котрі використовуються в процесі управління якістю продукції підприємства

Джерело: побудовано автором

через широке застосування стандартизації та сертифікації продукції можливе завдяки кільком ключовим аспектам. По-перше, стандартизація встановлює єдині норми та вимоги до якості, що дозволяє підприємствам формувати єдині вимоги якості для всіх внутрішніх процесів і процедур, спрощуючи цим управлінську комунікацію та розуміння вимог виконавцями. Це сприяє уніфікації підходів та методів виробництва, що робить процес управління якістю більш послідовним та ефективним.

По-друге, сертифікація дозволяє підтвердити відповідність продукції чи послуг встановленим стандартам і вимогам. Цей процес створює зовнішню об'єктивну реакцію на якість, чим допомагає підприємствам перевірити свої системи та процеси на відповідність визначеним стандартам. Саме внаслідок цього, управління якістю стає більш спрямованим на конкретні покращення та коригування, а не на внутрішні оцінки, котрі можуть носити суб'єктивний характер.

По-третє, сертифікація та використання стандартів допомагають підприємствам впроваджувати найкращі практики та ефективні методи управління якістю, оскільки стандарти часто містять рекомендації і вимоги щодо застосування найбільш оптимальних процесів у сфері виробництва. Це сприяє скороченню витрат, загальному підвищенню продуктивності підприємства та зменшує вплив ринкових ризиків та загроз.

Загалом, бачимо, що стандартизація та сертифікація у поєднанні створюють специфічну систему, яка дозволяє підприємствам вдосконалювати якість продукції та ефективність виробничих процесів на основі об'єктивних показників та норм, що й сприяє досягненню їх конкурентної переваги на ринку.

Висновки. Таким чином, приходимо до висновку, що сертифікація, стандартизація та управління якістю в сучасних бізнес-процесах стали необхідними стратегічними інструментами для досягнення конкурентних переваг та забезпечення успіху підприємств на ринку. При цьому сертифікація дозволяє підтвердити відповідність продукції стандартам і вимогам, що сприяє підвищенню довіри споживачів та розширенню географії збуту кінцевого продукту. А стандартизація створює умови для уніфікації та спрощення виробничих процесів, що зменшує рівень виробничих витрат, а також позитивно впливає на ефективність функціонування суб'єкта господарювання.

Важливого значення в даному аспекті набуває необхідність формування системи управління якістю на підприємстві, що дає змогу систематичного вдосконалення внутрішніх управлінських процесів та робить їх більш ефективними. При цьому в комплексі усі зазначені підходи сприяють підвищенню якості продукції підприємства та дають йому змогу підвищувати якість управління ризиками і підвищує загальну ефективність господарської діяльності, що проявляється у зростанні рівня прибутковості суб'єкта господарювання. Таким чином, саме поєднання ефективної системи управління якістю з стандартизацією та сертифікацією продукції робить підприємства більш конкурентоспроможними на ринку та формує умови для їх стійкого розвитку в довгостроковій перспективі. Відтак, забезпечення ефективності підприємств сучасному бізнес-середовищі передбачає необхідність постійного вдосконалення систем управління якістю на основі дотримання високих стандартів і норм якості продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вербівська Л. В., Судук І. В. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності підприємства та основні принципи її формування. *Молодий Вчений*. 2017. № 10(50). С. 827–833.
2. Дзямулич М. І. Соціальне страхування, як елемент соціальної економіки в Україні. *Економічний форум*. 2022. № 4. С. 3–8.
3. Дзямулич М. І., Фадєєва І. Г., Шматковська Т. О. Промисловий інтернет речей та його застосування у бізнес-процесах. *Економічний форум*. 2021. № 3.
4. Чалюк Ю. О. Детермінанти цифровізації економіки та суспільства. *Інтелект XXI*. 2020. № 5. С. 138–143.
5. Чалюк Ю. О. Цифрова конкурентоспроможність країн. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 50. С. 23–30.
6. Шматковська Т. О., Коробчук Т. І., Борисюк О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в системі обліково-аналітичного забезпечення щодо моделювання бізнес-процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53.
7. Шматковська Т. О., Стащук О. В., Дзямулич М. І. Великі дані та бізнес-моделювання економічних систем. *Ефективна економіка*. 2021. № 5.

8. Boiar A. O., Shmatkovska T. O., Stashchuk O. V. Towards the theory of supranational finance. *Cogent Business & Management*. 2018. Vol. 5(1).
9. Lytvyn L., Hryhoruk A., Verbivska L., Poprotskyi O., Medynska T., Pelekh O. Enterpreneship Transformation in the Context of the Digitization of Business Processes. *Postmodern Openings*. 2022. Vol. 13(2). P. 396–408.

REFERENCES:

1. Verbivska, L. V., & Suduk, I. V. (2017). Strategiiia zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva ta osnovni pryntsyipy yii formuvannia [The strategy of ensuring the competitiveness of the enterprise and the main principles of its formation]. *Young Scientist*, vol. 10(50), pp. 827–833. (in Ukrainian)
2. Dziamulych M. I. (2022). Sotsialne strakhuvannia, iak element sotsialnoi ekonomiky v Ukraini [Social insurance as an element of the social economy in Ukraine]. *Ekonomichnyi Forum*, vol. 4, pp. 3–8. (in Ukrainian)
3. Dziamulych, M. I., Fadieieva, I. H., Shmatkovska, T. O. (2021) Promyslovyi internet rechei ta yoho zastosuvannia u biznes-protsesakh [Industrial Internet of Things and its application in business processes]. *Ekonomichnyi forum*, vol 3, pp. 54–59. (in Ukrainian)
4. Chaliuk, Yu. O. (2020). Determinanty tsyfrovizatsii ekonomiky ta suspilstva [Determinants of digitization of the economy and society]. *Intelekt XXI*, vol. 5, pp. 138–143. (in Ukrainian)
5. Chaliuk, Yu. O. (2020). Tsyfrova konkurentospromozhnist krain [Digital competitiveness of countries]. *Infrastruktura rynku*, vol. 50, pp. 22–30. (in Ukrainian)
6. Shmatkovska, T. O., Korobchuk, T. I., Borysiuk, O. V. (2023). Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v systemi oblikovo-analitychnoho zabezpechennia shchodo modeliuvannia biznes-protsesiv [Modern information and communication technologies in the system of accounting and analytical support for modeling business processes]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 53. (in Ukrainian)
7. Shmatkovska, T. O., Stashchuk, O. V., & Dziamulych, M. I. (2021). Velyki dani ta bisnes-modeliuvannia ekonomichnykh system [Big data and business modeling of economic systems]. *Efektivna ekonomka*, vol. 5. (in Ukrainian)
8. Boiar, A. O., Shmatkovska, T. O., & Stashchuk, O. V. (2018). Towards the theory of supranational finance. *Cogent Business & Management*, vol. 5(1).
9. Lytvyn L., Hryhoruk A., Verbivska L., Poprotskyi O., Medynska T., & Pelekh O. (2022). Enterpreneship Transformation in the Context of the Digitization of Business Processes. *Postmodern Openings*, vol. 13(2), pp. 396–408.